

در مورخه ۹۱/۸/۲۴ سمیناری با موضوع عوامل موثر در پیشگیری از وقوع جرم و عوامل موثر در تعیین کیفر با سخنرانی حجه الاسلام والمسلمین دکتر اسماعیلی و دکتر فیروز محمودی در سالن اجتماعات سازمان تبلیغات اسلامی قزوین برگزار گردید. در این سمینار ضمن سخنرانی آقای سید مرتضی موسوی به عنوان رئیس هیأت مدیره مرکز امور مشاوران حقوقی، وکلاء و کارشناسان، جناب آقای دکتر اسماعیلی، استاد حوزه و دانشگاه به بحث پیرامون عوامل موثر در پیشگیری از وقوع جرم پرداختند، از نظرایشان برای پیشگیری از وقوع جرم شاخص های دینی از نظر آیات و روایات لازم و ضروری است که **اولین شاخص** تقویت حیا در جامعه است همانطوریکه حضرت علی(ع) می فرماید: "الْحَيَاءُ يَصُدُّعُ أَنْ الْفَعْلِ الْقَبِيحِ" حیا جلوی کارزشت(جرم) را می گیرد که در این راستا پیامبر اکرم(ص) نیز می فرماید: "الْحَيَاءُ خَيْرٌ كُلُّ" هرچه خوبی است در حیا است. بنابراین ابتدا بایستی حیا را تقویت نمود تا بتوان از ثمرات آن بهره برد که یکی از ثمرات آن پیشگیری از وقوع جرم است.

۱) یکی از راه های تقویت حیا توجه دادن جامعه، مردم، خانواده به آثار مثبت و سودمند حیا در زندگی دنیوی است همانگونه که انسان به واسطه وجود حیا عزیز و به علت عدم وجود حیا خوار و ذلیل می شود بدان معنی که انسان به واسطه ی حیا می تواند به بهترینها دست یابد.

۲) دومین راه تقویت حیا تعریف و تمجید از افراد با حیا است همانگونه که حضرت علی(ع) می فرماید: "الْحَيَاءُ حَسَنٌ وَ هُوَ مِنْ نَسَاءِ احْسَنٍ" حیا نیکوست اما با حیا بودن زنان نیکوتر است. امام صادق(ع) می فرماید: اگر زن حیا و عفت داشته باشد به دنیا می آرد و گرنه به خاک هم نمی آرد. بنابراین اگر حیا در جامعه نهادینه شود مهم ترین عامل پیشگیری از وقوع جرم است.

۳) سومین راه تقویت حیا اجتناب از عوامل حیا زدا است مانند به کاربردن الفاظ رکیک و زشت است.

دومین شاخص برای پیشگیری از وقوع جرم افزایش ایمان و معنویت در جامعه است. هر چه ایمان و معنویت در جامعه بیشتر شود جرایم به تبع کمتر می شود، همانگونه که در ماه مبارک رمضان جرم و جنایات نسبت به ماه های دیگر کمتر است. لذا بایستی ایمان و معنویت در جامعه تقویت گردد. راه های تقویت ایمان و معنویت در جامعه به شرح ذیل است:

۱) توصیه کردن خانواده برپافشاری برانجام خوبی ها

۲) سفارش افراد جامعه به خیررساندن به دیگران خصوصا پدر و مادر

۳) توصیه و سفارش افراد جامعه به رفق و مدارا و سازش بادیگران خصوصاً همسایگان است همانطور که امام باقر(ع) می فرماید: مردانگی به مرد بودن نیست به ایثار و گذشت است .

۴) خوردن و خوراندن لقمه حلال

۵) طرح بحث معاد در جامعه

۶) اصلاح ظاهر، همانگونه که در روانشناسی می گویند ظاهر بر باطن اثر میگذارد لذا در رساله های عملیه نیز بیان می شود تشبیه به کفار حرام است زیرا ظاهر بر باطن اثر میگذارد هر چه انسان معنوی تر شود در افزایش ایمان موثر است.

۷) همنشینی با افراد معنوی

۸) حرکت در چهارچوب ولایت، خواه ولایت خداوند و خواه ولایت معصومین و ولایت فقیه نیز استمرار حرکت امامان است و پیروی از مجتهد عادل در زمان غیبت پیوند و ارتباط اساسی با معصومین محسوب می شود که از این آیه قرآنی استنباط می شود "اطیعوا الله و اطیعوا الرسول"

۹) سرمایه گذاری در خصوص نماز است و بایستی جامعه را توصیه به سرمایه گذاری در راه نماز کرد.

۱۰) تلاوت قرآن

سومین شاخص برای پیشگیری از وقوع جرم نهادینه کردن راه های گناه گریزی است. همانگونه که حضرت علی(ع) می فرماید: "اجتنابُ السيئاتُ خيرٌ من اکتساب الحسَنات" دوری از بدی ها سزاوار تر از به دست آوردن خوبی هاست این خود یک شعار جهانی است که پیشگیری بهتر از درمان است. لذا تبیین ارتباط متقابل بین گناه و حیا در پیشگیری از گناه و جرم و جنایت تأثیر گذار است بنابراین اگر در موقعیت گناه و جرم قرار گیریم توجه و شناخت به چند عامل باعث پیشگیری از وقوع جرم می شود .

۱) شناخت گناه(جرم)، امام رضا(ع) می فرماید: "هیچ چیز را خداوند حرام نکرد مگر اینکه در آن ضرری برای انسان ها وجود داشته باشد و هیچ چیز را حلال نکرد مگر آنکه سودی برای انسان ها داشته باشد.

۲) شناخت خداوند، "هو معکم انما کنتم" هر کجا باشید خدا باشماست

۳) پرهیز از تنهایی مطلق

۴) پرهیز از گفت و شنود حرام

(۵) پرهیز از مصاحبت با ناهلان

امام صادق(ع) در این زمینه می فرماید: "من یصحب صاحب السوء لا یسلم" کسی که با انسان های بد رفیق شود سالم نمی ماند.

چهارمین شاخص تقویت ایمان به غیب در جامعه است از نظر مرحوم علامه طباطبایی ایمان به غیب یعنی ایمان به آن چیز هایی که نمی توان دید مانند: خداوند، ملائک، بهشت، جهنم... لذا هرکسی جرمی را مرتکب شود ایمان به غیب که همان ایمان به خداست را ندارد. در واقع راه های تقویت ایمان به شرط ذیل است:

- ۱) توجه دادن مردم به اینکه خداوند متعال غیر ممکن ها را ممکن می سازد همانطور که در داستان حضرت ابراهیم و فرزندش اسماعیل چنین چیزی اتفاق افتاد.
- ۲) توجه دادن به وعده و وعیدهایی که خداوند داده و تحقق پیدا کرده است.
- ۳) توجه دادن مردم به امدادهای غیبی در زندگی خودشان.
- ۴) تبیین درخواست از خداوند است "أدعونی استجب لکم"

سخنرانی دکتر محمودی

دکتر محمودی عضو هیئت علمی دانشگاه تهران و وکیل پایه یک دادگستری در ارتباط با عوامل موثر در تعیین کیفر به بحث پرداختند و بیان داشتند که نیمی از حقوق کیفری تحمل مجازات است اما متأسفانه در ارتباط با این بخش به بحث پرداختند و در روند دادرسی اصولاً هیچ گاه به میزان و اندازه کیفر(مجازات) متمرکز نشده اند گرچه حداقل و حد اکثر در قانون مجازات پیش بینی شده است اما متأسفانه میزان کیفر دقیقاً روشن نیست.

رویه در محاکم قضایی به این صورت است که مجازات و کیفر را افزایش نمی دهند اما می توانند آن را کاهش دهند حال اگر قضات نظر به کاهش مجازات داشته باشند و از آن ها سوال شود که "مبنای کاهش مجازات چیست ؟" در پاسخ اشاره به اختیار قانونی می کنند اما در حقیقت پاسخ این نیست.

اگر قضات تجدید نظر در مقام تجدید نظر مجازات را کاهش دهند اما کیفر آنها متناسب با جرم نباشد می توان به استناد بند ۶ ماده ۲۷۲ آیین دادرسی کیفری تقاضای اعاده دادرسی کرده در این صورت دیوان عالی کشور نمی تواند ادعا کند که تناسب رعایت شده است یا خیر زیرا تناسب

مسئله ماهیتی است، نه شکلی و دیوان علی القاعده نمی تواند وارد این مسئله شود بنابراین چنین تقاضایی عملاً بی فایده است.

در حقوق جزا معیار مجازات همان اهداف مجازات می باشد که هدف مجازات :

(۱) تناسب جرم و مجازات است به این معنی که می خواهیم مجرم کیفر جرمش را دریافت کند لذا نظر به مجرم نداریم بلکه نظر به جرم داریم.

(۲) کاهش جرم می باشد که این خود بر حسب میزان ارباب آوری و ترسی است که ایجاد می کند و یا اینکه هدف، ناتوان کردن مجرم است که به واسطه حبس طولانی مدت برای مجرمین خطرناک محقق می شود.

(۳) اصلاح مجرم است. برخی کشورها اهداف مجازات را در قوانین خود مشخص می کنند که اکثراً مبتنی بر سزادهی به مجرم است مانند قانون آلمان در ماده ۴۶ قانون آلمان مشخص شده است که تعیین مجازات بستگی به میزان تقصیر مجرم دارد و در انگلستان نیز سزادهی به مجرم اصلی ترین معیار برای تعیین کیفر است اما باین حال دادگاه اثر مجازات مجرم را در اجتماع هم در نظر میگیرد اما این معیاری فرعی است نه اصلی و در هنگام تعارض معیار اصلی مقدم است نه فرعی.

در لایحه جدید قانون مجازات اسلامی به قضات اجازه داده شده است موقعی که مجازاتی را تعیین می کنند عواملی را در نظر بگیرند مثلاً در بعضی درجات تعزیر توبه پذیرفته شده است اما در بعضی دیگر توبه از عوامل مخففه مجازات است.

از مزایای حقوق کامن لا در انگلیس این است که قضات به تنهایی برای مجرم مجازات تعیین نمی کنند بلکه کار گروهی است قاضی و وکلای دوطرف و چند تن دیگر بایکدیگر نظر به مجازاتی دارند و در واقع شخصی گزارشی را تهیه می کند که این گزارش در جرم شناسی "پرونده شخصیت" نام دارد و در حقوق کامن لا "گزارش پیش محاکمه" گویند.

اما در حقوق جزای ایران هدف را تعیین کرده است که همان تقصیر مجرم است اما میزان دقیق کیفر را مشخص نکرده است و این اطلاعات پرونده کیفری مانند ادله جرم، گزارشات کلانتری و... می باشد که قاضی را وامی دارد که مجازاتی را تعیین کند که البته لازم به ذکر است که بیان شود بحث ما در تعزیرات است و ما در حدود بحثی نداریم زیرا کیفر و مجازات ثابت است و ما حقی در تعیین کیفر نداریم.